

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Terminológia

Lásd 112, 156

Kutatás

01/109

ASHCROFT, Linda – McIVOR, Stephanie: LIS research and publishing: the forces of change = *Libr.Rev.* 49.vol. 2000. 8.no. 461-468.p. Bibliogr.

Res. francia és német nyelven

A könyvtártudományi kutatások és a publikálás helyzete Nagy-Britanniában

Könyvtártudományi kutatás; Publikálás -tudományos kiadványoké; Támogatás -pénzügyi -állami, hatósági

A könyvtár- és információtudomány (KIT) terén mind a kutatás, mind a publikálás változtatást motiváló erőnek volt kitéve.

A kutatások fő finanszírozója az 1995-ben alapított Library and Information Commission (LIC) volt, amelynek feladatait 2000-ben egy új

testület, a Museums, Libraries and Archives Commission vette át; ez utóbbi azonban szinte azonnal Re:source-ra változtatta nevét (a szervezet tevékenységéről részletesen ld. a 01/115 számú referátumot). Hozzá kell még tenni, hogy 1999-ben a British Library Research and Innovation Centre tevékenységét és forrásait is a LIC vette át.

1999/2000-ben még a LIC irányítása alatt közel 2,8 millió font állt rendelkezésre az alábbi nyolc területen folyó kutatásokra: digitális könyvtárak, információ-visszakeresés, könyvtárközi együttműködés, könyvtárak és információs szolgálatok menedzselése, a rögzített örökség megőrzése és hozzáférhetősége, információszolgáltatók és -használók, közönyvtárak, érték és hatás. Ezen túlmenően a LIC két másik kutatási alapot is működtet, a British National Bibliography Research Fund 40 ezer fontját és a vakok és gyengén látók könyvtárhasználatát és olvasását támogató 200 ezer fontos alapot.

A KIT kutatásokat más források is finanszírozzák, becslések szerint mintegy 20 millió fontos keretben; ebbe azonban bizonyos termékek és szolgáltatások kifejlesztése is beleértendő. Említést érdemel a Joint Information Services Committee, az Arts and Humanities Research Board és az ESRC.

A kutatások jövő iránya részben az új technológiák, részben társadalmi problémák (írni-olvasni tudás, hátrányos helyzetűek ellátása, életen át tartó tanulás stb.) felé mutat, illetve e két témakör együttes kezelésére. Még bizonytalan, hogy a Re:source milyen hatással lesz a kutatási tevékenységre. Egyelőre felmérések, konzultációk és önvizsgálatok folynak, de még nincsenek végleges döntések a jövőbeli kutatási témákról és finanszírozásukról. Mindenesetre az ígéretek szerint 2000 végén jelenik meg a kutatási stratégiáról szóló dokumentum. A kutatási eredmények közzététele és elterjesztése terén is nagyok a változások. A folyamat felgyorsult az új technológiák e téren való alkalmazása nyomán, s a kutatók előnyben részesítik az eredmények köztes, azonnali publikálását. Az elektronikus

folyóiratok megjelenése új helyzetet teremtett: felgyorsult a kutatási anyagok terjedése az édekeltek között. Sok kutatási projekt saját webhelyet hozott létre. Problémát most már a szükséges és releváns anyag megtalálása, illetve hitelességének igazolása jelent. Néhány finanszírozó szerv is webhelyet nyitott az általa támogatott kutatásokról.

A fejlemények azt jelzik, hogy a jövőben a kutatási eredményeket kizárólag elektronikusan teszik közzé, akár jelentések, akár folyóiratcikkek formájában is írták meg őket. Kérdéssé válik a kereskedelmi folyóirat-kiadók szerepe is. Az elektronikus forma következtében a közlemény hossza nem játszik szerepet, de alkalmazhatóvá vált a multimédiás és hipertextes formátum.

Az újjászervezés egyik eredménye remélhetőleg az eredmények jobb terjesztése és hozzáférhetősége lesz. Ennek egyik feltétele egy országos on-line KIT-nyilvántartás felállítása.

(Papp István)

01/110

WORMELL, Irene: Informetrics – a new area of quantitative studies = Educ.Inf. 18.vol. 2000. 2-3. no. 131-138.p. Bibliogr. 19 tétel.

Informetria – a bibliometria új területe

Bibliometria; Könyvtárosképzés -felsőfokú; Könyvtár-tudományi kutatás

Az adatok gyűjtésével és tárolásával nem tartott lépést a nagy adatállományok elemzésének és megértésének a képessége. A bibliometria – amelyből az informetria eredeztethető – hagyományosan a dokumentációs anyagok kvantitatív mérésével foglalkozik. Ebben a vonatkozásban beszélhetünk a bibliometria törvényeiről és megnyilvánulásairól. A bibliometriai kutatás lehetőségeit nagymértékben megnövelték az on-line keresés eszközei és az információ-visszakeresés technikái. Az informetria így vált az információtudomány fejlődő részterületévé. Az 1987-ben tartott nemzetközi konferencia java-

solta, hogy a bibliometriának, informetriának, tudományometriának és technometriának nevezett területeket egységesen informetriának nevezzék, amely magában foglalja az információs folyamat statisztikai és matematikai elemzésének minden aspektusát, így a hivatkozáselemzés segítségével végzett kutatásokat is.

Az on-line információellátás nem csupán az adatokhoz és a dokumentumokhoz való hozzáférést teszi lehetővé, hanem a tudás feltárását, kivonatolását is (Knowledge Discovery in Data – KDD), vagyis az adatokból kiemelni a bennük lévő, korábban nem ismert és potenciálisan hasznos információt. Ezt manapság adat- és szövegbányászatnak, adatbázisbányászatnak, információszüretnek stb. nevezik.

A „bányászati” technikák alkalmazása kombinálva a bibliometriai elemzéssel nagymértékben elősegítheti a tudás feltárását.

A könyvtári és információs szolgáltatások új értelmezését erősen befolyásolja, hogy a használók szűrt, minőségileg garantált és részletesen kiértékelt információkat kívánnak. Ez értéknövelő tevékenységet jelent, amely a könyvtárosok és információs szakemberek szerepét felértékeli.

A koppenhágai Királyi Könyvtár- és Információtudományi Iskola keretében 1996-ban hozták létre az Informetriai Tanulmányok Központját (Centre for Informetric Studies – CIS). A CIS az információs folyamat kutatásában a továbbfejlesztett bibliometriai módszereket kombinálja a tudományometriai módszerekkel a természettudományok és a műszaki tudományok terén, s elemzi társadalmi, ipari és más vonatkozásait. Az indexelő és visszakereső eljárásokat abból a megközelítésből vizsgálja, miképpen lehet feltárni a bibliográfiai szövegekbe ágyazott tudást, s hogyan lehet fejleszteni az intellektuális hozzáférést a tárolt információhoz. Kutatások folytak abban az irányban is, miképpen lehet kombinálni a bibliometriai módszereket a nagyméretű adatbázisokkal a trendanalízisben és a tudástérké-

pezésben. A hivatkozáselemzés az informetria új területeként jelenik meg ebben az összefüggésben.

1996 óta az informetria jelen van a dán könyvtáros- és információszakember-képzés minden szintjén. A cél az, hogy az informetriát mint kutatási módszertant vezessék be. A már munkában álló szakemberek ugyan kis érdeklődést mutatnak a bibliometriai elemzések iránt, a fiatalabb generáció azonban egyre nagyobb figyelemmel fordul feléje. Látják, hogy a bibliográfiai adatbázisok kvantitatív elemzése utat nyit az értéknövelő információs szolgáltatások kifejlesztése előtt, és elősegíti a rejtett tudás feltárását. E vonatkozásban új terület nyílik, mégpedig a webmetria. A weben végzett információelemzések hasonlíthatók a hivatkozásokon alapuló adatbázisokban lefolytatott keresésekhez, csak itt a tételeket a weblapok és a hiperlinkek jelentik.

(Papp István)

01/111

HARTER, Stephen P. – FORD, Charlotte E.: Web-based analyses of e-journal impact: approaches, problems, and issues = J.Am.Soc.Inf.Sci. 51.vol. 2000. 13.no. 1159-1176.p. Bibliogr.

Az elektronikus folyóiratok hatástényezőjének vizsgálata a weben: módszerek, problémák és felvetődő kérdések

Bibliometria; Elektronikus folyóirat; Hivatkozás;

A cikk azt vizsgálja, hogy a nyomtatott tudományos folyóiratok hivatkozásvizsgálata hasonlít-e és mennyiben az elektronikus tudományos folyóiratokban szereplő linkek vizsgálatával (a módszer neve „backlink” keresés), és ezzel kapcsolatos problémákat és kérdéseket vet fel. A „backlink” keresés olyan weboldalak keresését jelenti, amelyek adott URL-re mutató linket tartalmaznak. 39 elektronikus tudományos folyóirat mintáján végeztek ilyen keresést, az eredményeket a következő szempontok szerint dolgozták fel: a linkeket tartalmazó olda-

lak száma, az összes link száma, az elektronikus folyóiratokra illetve cikkeikre mutató külső linkek száma. Az eredményeket összehasonlították ugyanazon folyóiratok 1996-ban végzett hivatkozásvizsgálatának tapasztalataival. Nem találtak összefüggést az elektronikus folyóiratok hatástényezőjének (impact factor) „backlinkes” mérése és az ISI (Institute for Scientific Information) hivatkozásvizsgálata között, ami azt mutatja, hogy a kétfajta módszer más-más dolgot mér. Az eredmények megkérdőjelelik a „backlink” keresés alkalmazásának hitelességét az elektronikus folyóiratok és e-folyóiratcikkek (ennek következtében a szerzők) tudományos hatásának értékelésére.

(Autoref. alapján)

Információgazdálkodás (information management)

01/112

HEID, Ulrike: Ein Konzept für Wissensmanagement. Ein Vergleich von Wissensmanagement und Informationsmanagement = NFD Inf. 51.Jg. 2000. 7.no. 415-424.p. Bibliogr. 42 tétel.

Res. angol nyelven

A tudásmenedzsment (knowledge management) egyik koncepciója, összehasonlítása az információmenedzsmenttel

Információszerzés; Információtechnológia; Szoftver; Terminológia

A cikk összehasonlítja a tudásmenedzsmentet az információ-menedzsmenttel, egy olyan modell alapján, amely mind az információt, mind a tudást magában foglalja. A tudás sajátos jellemzőinek vizsgálata alapján definiálja a tudásmenedzsment fogal-

mát. Annak érdekében, hogy egy szervezet lépést tudjon tartani a változások ütemével, egyensúlyban kell lennie a tudásmenedzsment és a változtatás munkaszervezési szakértelmének. A szerző a tudásmenedzsmenthez szükséges hat tényező közül a technológiára helyezi a hangsúlyt. Egy módszer mutat be a tudásmenedzsment technológiájának osztályozására, és áttekinti a tudásmenedzsment szoftverpiacának helyzetét. Végül azt vizsgálja, merre tart a tudásmenedzsment a következő két évben.

(Autoref.)

01/113

HANKA, Rudolf – FUKA, Karel: Information overload and “just-in-time” knowledge = El.Libr. 18.vol. 2000. 4.no. 279-284.p. Bibliogr.

Kísérlet az információtúlterhelés megoldására: egy brit rendszer az „éppen szükséges” információk szolgáltatására

Információszerzés; Számítógép-hálózat

Mindannyiunknak gondot okoz az információ-túlterhelés. Ahogyan a nyomtatás forradalmasította a kiadói ipart, az internet is forradalmi változást idézett elő a hozzáférhető információk mennyiségének területén. Az a tény, hogy az elektronikus információkat könnyű tárolni, terjeszteni és átalakítani, inkább súlyosbítja, mint megkönnyíti az információ-túlterhelés problémáját. Olyan módszerek kifejlesztésére van szükség, amellyel releváns információk érhetőek el, és éppen akkor, amikor szükség van rájuk. A WaX nevű ismeretszervező rendszer segítségével 15-30 másodpercen belül érhetőek el a kívánt információk. A rendszert az Egyesült Királyság több régiójában is tesztelték, pozitív eredménnyel.

(Autoref.)